

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дн Нели Тинчева, член на научното жури, утвърдено със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД-38-332 от 03.07.2025г.

относно дисертационния труд на Лика Стоилова Пищалова, докторант на свободна подготовка към катедра „Англицистика и американистика“, ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридски“, професионално направление 2.1. Филология, Общо и сравнително езикознание - Анализ на дискурса

Тема на труда: **‘Linguistic and Cultural Variation in Business English as a Lingua Franca (BELF) Written Discourse/An Investigation of the Generic Move Structure and Pragmatic Strategies Employed by Bulgarian Business Professionals in BELF Email Correspondence’/**
„Езикови и културни вариации в употребата на английския език като „лингва франка” в межкултурната писмена делова комуникация: Изследване на общата реторична структура и дискурсните стратегии в англоезичните делови имейли на бизнес професионалисти, за които българският език е роден“

1. Информация за докторанта

Лика Пищалова има бакалавърска степен към катедра „Англицистика и американистика“ и магистърска степен от МП „Език и общуване“ към същата катедра при Факултета по класически и нови филологии, СУ „Св. Климент Охридски“.

От 2009 г. до настоящия момент работи на длъжност „асистент“ в катедра „Англицистика и американистика“, СУ „Св. Климент Охридски“, където е преподавала курсове по Теория на превода, Българо-английски превод, Конференстен превод и Писане за професионални цели. Последният курс е тясно свързан с темата на дисертацията ѝ.

Паралелно Пищалова е преподавала английски език в езиков център „Успех“ (2013 – 2016г.), организираща е проекти към преводаческа агенция „Софита“ (2017-2019), работила е като конферентен преводач на свободна практика (2017-до сега).

Като цяло професионалната биография на кандидатката доказва трайния ѝ интерес към сферата на превода, както и преподавателските ѝ умения в областта на бизнес комуникацията.

2. Изпълнение на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Документацията, предложена ни от кандидатката, е в пълна изправност и отговаря на всички изисквания на Закона за научните степени и звания и на Правилника за условията и реда за придобиване на научните степени и за заемане на академичните длъжности в СУ.

Като съпътстващи трудове, Лика Пищалова е приложила 4 публикации в научни издания. Всички те са със статус „под печат“, а прави впечатление и че нито една от тях не е в международно издание. В опита си да намеря допълнителна информация за други публикации на кандидатката, които са от преди зачисляването ѝ в докторантура (Пищалова е асистент в катедрата от 2009), в системата „Авторите“, в която са вписани всички асистенти в СУ „Кл. Охридски“, не открих никакви данни в профила ѝ. Трябва да подчертая обаче, че кандидатката е приложила списък с нейни участия в 5 конференции, 4 от които са в чужбина. Като цяло мога убедено да заявя, че научната продукция на Лика Пищалова отговаря на количествените изисквания на ЗРАСРБ.

Относно автореферата, приложен от кандидатката, мога да заявя, че той отразява адекватно текста на изследването въпреки своята краткост (той включва 25 реални страници). Потвърждавам, че и по този показател документацията на Пищалова отговаря на законовите изисквания.

3. Оценка на представения дисертационен труд

Представеният ни от Лика Пищалова текст на дисертация изследва ролята на английския език като *lingua franca* и по-специално изследва *Business English as a Lingua Franca* (или *BELF*). Необходимостта от прагматическа адаптация с цел отговарянето на нуждите при вариациите в комуникативните възможности на комуникиращите от различни държави и различни културни среди е в центъра на предложеното ни изследване. То е фокусирано върху познаването на различни езикови единици и културни норми, проявени при *BELF* имейл комуникация. Конкретно с оглед на практикуваното от български бизнес професионалисти, Пищалова отбелязва, че в техните имейли тонът и намеренията им могат да бъдат разбрани погрешно, тъй като едно любезно за българите предложение, например, може да се възприеме като грубо от носители на друга култура. Пищалова мотивира чудесно избора си на сфера на изследване като подчертава интереса си към глобалния и интеркултурен характер на комуникативните бизнес трансакции и сътрудничество.

Намирам **темата** за напълно дисертабилна, модерна и недостатъчно проучвана, което само по себе си вече е предпоставка за едно значимо изследване. Тематичната специфика на дисертацията също така я прави потенциално много полезна от практическа гледна точка. Трудът има значителен приложен аспект и би могъл за в бъдеще да бъде

преработен като помагало и/или да функционира като средство за разработване на методически материали за обучение.

В настоящия ѝ вид, предложената ни дисертация се състои от 175 страници, 12 от които са Библиография и 5 стр. Приложения. Основното тяло съдържа Увод, шест глави и Заключение. Авторката тук демонстрира отлично познаване на жанра „дисертация“ и ни предлага ясно структуриран текст с уверено заявени цели и систематично очертана методологична рамка.

Основната **цел на изследването** е анализ на български бизнес имейли, писани от професионалисти, и най-вече анализ на реторичните структури и прагматичните стратегии, използвани от тези професионалисти. Друга заявена в текста цел е проучването на някои социо-културни норми и ограничения и тяхното влияние върху въпросните прагматически стратегии.

На базата на тези цели, текстът на Пицалова формулира **изследователски си въпроси** ясно и отчетливо. Фокусът на въпросите попада върху установяването на жанрови и прагматически характеристики на *BELF* имейл кореспонденцията на български бизнес професионалисти, като основната хипотеза е, че те са културно мотивирани от конкретни дискриминативни жанрови структурни сегменти и от не-дискриминативни реторични стратегии. Затова първият тип изследователски въпроси в предложения ни текст се фокусират върху жанровата структура на имейлите, а вторият тип са насочени към прагматичните стратегии, използвани от авторите при писането на имейли. Към първия тип спадат въпросите за основните жанрови елементи или ходове (*moves*), използвани от български бизнес професионалисти. Втората група въпроси адресират същността на прагматичните стратегии, връзката им с българските колективистични ценности и

висококонтекстуалната културна рамка, характерна за българското общество. Тук Пищалова цели да установи и изследва евентуалните разлики между имейлите на българските професионалисти и англосаксонските модели на структуриране на имейли. Авторката търси причините за възможните межкултурни различия в наличието на социокултурни особености, характеризиращи българската бизнес среда.

Теоретичната рамка, използвана в дисертацията, включва жанров анализ, който следва принципите на Swales (1990) и Bhatia (1993) и който е базиран на структурата на реторичните ходове. За постигането на отговор на втората група въпроси Пищалова прибегва до Теорията на речевите актове (Speech Act Theory) и Теорията на учтивостта в прагматиката. Като цяло така хармонизираната изследователска рамка е удачно подбрана съобразно зададените изследователски въпроси.

Удачно избрани и хармонизирани са и различните **методи на изследване**, които включват етнографски интервюта с реални носители на лингвокултурата в допълнение към анализа на корпус от имейли, който авторката сама е създала за целите на проучването си.

Използваната литература е също целесъобразно подбрана, въпреки че теоретичната част може би щеше да е по-издържана, ако повечето от цитираните автори и разработки не бяха с дата от преди 10 и повече години. С оглед на това, че кандидатурата е за присъждане на образователната, а не само на научната степен „доктор“, трябва да отбележа, че много от цитираните източници са наистина основополагащи за въпросните теории, и като такива е отлично, че те са цитирани. Но обръщайки се към настоящето, е видно също така, че най-новите изследвания, цитирани в дисертацията, с много малко изключения са от около 2016 – 2017 г. Все пак наистина добро впечатление прави, че Пищалова познава не само световните, но и националните трудове в това научно поле.

Като най-важни **приноси и заключения**, достигнати в дисертацията, бих открила следните:

- Българските професионалисти не копират и не възимстват англосаксонските употреби директно, а ги прилагат адаптивно като медираат между националните социо-културни особености и изискванията, които свързват с международното бизнес поле. При това българските професионалисти пишат имейли, характеризиращи се с транзакционна недвусмисленост, но и с интерперсонален такт.
- Реторичните ходове (moves), типично използвани от българските професионалисти, следват последователност при употребата на транзакционни, а и на интерперсонални сегменти. При това българските професионалисти редовно използват по-сложни и рекурсивни модели, а не предимно линейни структури.
- Тези по-сложни и рекурсивни модели може да се смятат за културно-обусловени и произтичащи от нуждите за постигане на учтивост, запазване на лицето и спазване на социалната йерархия.
- Прагматичните стратегии, използвани при писането на имейли от българските професионалисти са разпределени почти по равно по видове, като директните молби, конвенционално индиректните молби и модификаторите са еднакво предпочитани.
- Пишейки имейли, българските професионалисти се съобразяват с вертикалната социална структура на обществото и съблюдават по-далечна дистанция между себе си и адресата в сравнение с англо-говорящите.
- Българските професионалисти са склонни да спазват родните си културно-комуникативни изисквания дори и когато общуват глобално.

Въпроси и забележки, свързани с конкретни автори изводи и твърдения в предложения ни дисертационен труд, въпроси и забележки, на които които бих поставила ударение, са следните:

- Въпреки отличния английски език, на който е написан труда, на места се срещат нетипични за академичния английски употреби, които внасят двусмисленост и неяснота в определени пасаж. Например на стр. 73, имаме “Her studies investigated how cultural preferences are reflected in both spoken and written language. The data sources included...” . Тук миналото време създава впечатление за несъгласие на авторката на дисертацията с автора на цитираното изследване. Същото се наблюдава и на доста други иместа, например на стр. 93 имаме “the current study introduced”, на стр. 95 “the analysis offered a comprehensive view of pragmatic competence”, на стр. 99 “Kankaanranta (2005: 273) developed”, и т.н.
- На стр. 50 кандидатката ни предлага следния пасаж: “Systemic Functional Linguistics (SFL) investigates how language functions within social environments. According to SFL, any text can be analyzed through two interrelated dimensions: the immediate context of situation (referred to as *register*) and the broader context of culture (known as *genre*). Register encompasses linguistic choices associated with three aspects of a text: Field (what the text is about), Mode (the form or channel of communication), and Tenor (the social roles and relationships among participants).” Register, Field, Mode, Tenor, разбира се, са термини от теоретичния апарат на М.А.К. Халидей, но в пасаж от дисертацията не се споменава името му. По-долу, след пасаж, присъства като автор само Eggins (1994), което е подвеждащо с оглед на това кой е оригиналният автор на цитираните идеи и термини.

- На стр. 93 наблюдаваме “The revised framework consists of seven core move categories [...]. These categories were designed to balance analytical precision with functional clarity, capturing the dual focus of BELF email communication—transactional and interpersonal. Importantly, the framework also incorporates cultural and pragmatic dimensions, with particular attention to how rhetorical structuring signals politeness, hierarchy, and relational orientation.” За мен остава неясно, първо, как точно са обособени въпросните категории и, второ, как точно рамката инкорпорира въпросните измерения. С други думи, бих искала дисертацията да е малко по-експлицитна и да повдигне завесата над конкретните изследователски техники, които кандидатката е използвала. Бих искала да разбере повече относно мотивацията на авторката при избора на тези изследователски техники, а не на други.
- Горното се отнася с пълна сила и за т.нар. “Adapted Framework Used in This Study”, описана на стр. 101. За мен дисертацията само би спечелила, ако бъде пояснено точно как, на какъв принцип и защо на този принцип, а не на друг, са обособени новопредложените от авторката категории.
- Анализът, присъстващ на страниците от 105 нататък е заявен като не-количествен и с не-статистически цели, което одобрявам напълно, особено като се има предвид огромната разлика в броя примерни текстове в двата дйтасет-а (този на български наброява 90, а този на английски – едва 15). В същото време основен мотив в тази глава е установяването на честотност на употребите, което представлява, по моето скромно мнение, противоречие. Основен принос на тази част от дисертацията е и установяването на межкултурни различия, отново извлечени от данни, свързани с проценти и честота на употреба.

- Реалният анализ и данни са включени за първи път чак на стр. 111 в текста, което изглежда доста късно. Като цяло бих казала, че се наблюдава сериозна диспропорция между теоретичната и аналитичната част на дисертацията в полза на доминиращата теоретична такава. В този смисъл, анализът на данните в таблиците може би бил още по-приносен, ако бъде разширен достатъчно, което и би спомогнало за преодоляването на теоретико-аналитичната диспропорция.
- На стр. 112 авторката говори за „сливането“ на две теоретични рамки – тази на House’s (2006) и тази на Van Herck at al.’s (2021). Според мен това аналитично решение би изглеждало още по-убедително, ако в текста присъства обяснение защо точно тези две рамки са избрани, как точно те са били сляти в едно, и защо точно по този начин, а не по друг, е направено това.
- Горното е напълно валидно и за стр. 119, където се говори за хармонизирането на класификациите на Blum-Kulka et al. (1989), Sifianou (1992), Economidou-Kogetsidis (2011) и Darics & Koller (2018).
- По-подробно и недвусмислено описание и на модела на Braun & Clarke (2006) също ми се струва, че би допринесло за изясняване на методологията на изследванията на Пищалова (стр. 139). В това отношение също така бих предложила да се използват и цитират и по-нови изследвания върху *thematic analysis*, които изобилстват в модерната академична литература.
- Основният проблем, който виждам обаче е свързан отново със „скритите“ аналитични техники, които сякаш остават „зад кадър“. В мен остава неяснотата относно, например, дали при определянето на прогресията на реторичните ходове авторката не е срещнала трудности относно самото изолиране на отделните ходове.

С други думи, срещнала ли е тя трудности при определянето на границата между един ход и друг? Имало ли е случаи на припокриване на ходове и размиване на границата между тях? Относно определянето на темите при тематичния анализ, следвайки Braun & Clarke, които сами споделят колко често има припокриване на теми и цели клъстери от тях, открила ли е дисертантката в корпуса си случаи, в които е особено трудно да се различава тема от тема? Как се е справила аналитично с отличаването на тема от нейните под-теми? Би ли могла да посочи някои конкретни примери?

Най-общо казано, в този си вид дисертацията ни потапя в един твърде подреден аналитичен свят, в който (почти) няма колебания и има само ясни и категорични отговори. В моя аналитичен опит, човешката комуникация рядко следва такива правила и най-често включва двусмислие, недоизказаност и прототипни припокривания. Тези теми, обаче, изцяло отсъстват от предложения ни текст.

В заключение бих искала да подчертая, че забележките ми и критичните коментари ни най-малко не би следвало да се възприемат като отсъствие на подкрепа за предложената ни дисертация. Напротив, смятам, че представеният ни труд има сериозни качества, а и потенциал тепърва да реализира своята приложна стойност.

4. Заключение

На базата на всички гореизложени данни и изводи, препоръчвам на членовете на академичното жури да присъдят на Лика Стоилова Пищалова образователната и

научна степен „доктор“ в професионално направление 2.1. Филология, Общо и сравнително езиковедие - Анализ на дискурса.

София,

25.08.2025г.